

[колективна монографія] / Тарара А. М., Вдовченко В. В., Мачача Т. С., Туташинський В. І. Київ : Педагогічна думка, 2017. 361 с.

5. Формування освітнього середовища профільної школи: [колективна монографія] / Піддячий М. І., Васьківський М. В., Доротюк В. І., Левченко Н. Г., Туташинський В. І., Кохан О. В., Асанов М. О., Рогоза В. В., Коляновська М. С.; за ред. М. І. Піддячого. Київ: Пед. думка, 2013. 200 с.

СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Полонська Тамара,

кандидат педагогічних на,

старший наук. співробітник,

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

Polonska@gmail.com

Сучасний розвиток шкільної іншомовної освіти характеризується впровадженням компетентнісного підходу до навчання, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості, адекватних соціально-економічним умовам і необхідних для її успішної самореалізації в суспільстві.

Сутність компетентнісного підходу в процесі навчання іноземних мов учнів закладів загальної середньої освіти та проблеми формування ключових компетентностей аналізуються в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників (О.Б. Бігич, І.Л. Бім, Н.Ф. Бориско, Н.Д. Гальскова, І.О. Горошкін, Л.Я. Зеня, І.О. Зимня, Л.В. Калініна, Р.П. Мільруд, С.Ю. Ніколаєва, О.С. Пасічник, Ю.І. Пассов, Т.К. Полонська, В.Г. Редько, Ch. Brumfit, D. Hymes, W. Littlewood, R. Mirabile, S. Parry, S. Savignon, L. Spencer&S. Spencer та ін.).

Значну роботу в цьому проведено науковими співробітниками відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України у процесі дослідження теми прикладного характеру «Дидактичні та методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі» (2017–2019 рр.). Зокрема, ними підготовлено й опубліковано:

- *«Концепцію компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи»* (Редько В.Г., Полонська Т.К., О.С. Пасічник, Н.П. Басай), у якій розкрито дидактичні та методичні

аспекти організації навчання іноземних мов учнів 1–4 класів на засадах компетентнісного підходу; проілюстровано принципи добору навчального матеріалу до компетентнісно орієнтованого змісту навчання; розглянуто вікові особливості учнів молодшого шкільного віку та їх вплив на формування готовності до оволодіння змістом навчання, окресленим чинною навчальною програмою. Відповідно до розглянутих положень запропоновано модель компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи [2];

- методичні рекомендації *«Організація компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі»* (Редько В.Г.), де визначено й схарактеризовано дидактичну та методичну сутність компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи; окреслено зміст освітнього іншомовного комунікативного середовища як засобу ефективної організації навчального процесу та визначено чинники впливу на його впровадження; описано зміст і структуру іншомовної комунікативної компетентності, виокремлено й проаналізовано засоби її становлення та показники сформованості в учнів 1–4 класів [5];
- розділ *«Дидактичне і методичне спрямування змісту компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи»* (Редько В.Г., Полонська Т.К., Пасічник О.С., Басай Н.П.) у колективній монографії *«Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти»* [3, с. 127–330];
- підготовлено до видання рукопис навчально-методичного посібника *«Дидактичні та методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі»* (Редько В.Г., Полонська Т.К., Пасічник О.С., Горошкін І.О., Шпак Н.В.).

Державний стандарт початкової освіти, який ґрунтується на засадах особистісно орієнтованого й компетентнісного підходів, передбачає оволодіння здобувачами освіти протягом навчання в початковій школі ключовими компетентностями (паралельно із предметними), які спрямовані на їхній особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетентностей.

Відповідно до зазначеного стандарту *головною метою* навчання іноземної мови в початковій школі є *«формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього й опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей та задоволення різних життєвих потреб здобувача освіти»*

[1, с. 4].

Зважаючи на нові вимоги Нової української школи до сутності та завдань компетентнісного підходу в цілому та до його складників зокрема, доцільно запропонувати нові дефініції понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «ключові компетентності», запропоновані в документах НУШ.

Зокрема, **компетентнісний підхід** визначено як «місток, який поєднує школу з реальним світом і тими потребами, які ставить перед людиною життя». **Компетентність** трактується як «поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити діяльність у нових непередбачуваних умовах», а **ключові компетентності** як «ті, які кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, вияву активної громадянської позиції, соціального залучення та працевлаштування, і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань» [4, с. 10].

Концепція НУШ визначає десять ключових компетентностей з урахуванням рамкових Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя (2006 р.). Компетентності української школи фактично дублюють вісім компетентностей, визначених Європарламентом і Радою Європи, про що свідчать порівняльні дані таблиці (табл. 1). З усіх перерахованих у таблиці компетентностей лише остання в лівому стовпці («Екологічна грамотність і здорове життя») немає аналогів у правому стовпці.

Таблиця 1

Ключові компетентності для життя

Компетентності Нової української школи	Компетентності, рекомендовані Європейським Парламентом і Радою Європи
1. Спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами.	1. Спілкування рідною мовою (<i>Communication in the mother tongue</i>).
2. Спілкування іноземними мовами.	2. Спілкування іноземними мовами (<i>Communication in foreign languages</i>).
3. Математична компетентність.	3. Математична компетентність й основні компетентності у природничих науках і технологіях (<i>Mathematical competence and basic competences in science and technology</i>).
4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях.	4. Цифрова компетентність (<i>Digital competence</i>).
5. Інформаційно-цифрова компетентність.	5. Навчатися вчитися (<i>Learning to learn</i>).
6. Уміння вчитися впродовж життя.	

7. Ініціативність і підприємливість.	6. Почуття ініціативи та підприємництва (<i>Sense of initiative and entrepreneurship</i>).
8. Соціальна та громадянська компетентності.	7. Соціальна та громадянська компетентності (<i>Social and civic competence</i>).
9. Обізнаність і самовираження у сфері культури.	8. Культурна обізнаність і вираження (<i>Cultural awareness and expression</i>).
10. Екологічна грамотність і здорове життя.	

Добір предметів і тематичних розділів шкільних програм відбуватиметься з огляду на доцільність з точки зору наведених компетентностей. Зокрема, однією із ключових компетентностей НУШ є «спілкування іноземними мовами», яке передбачає «уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно й письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування» [4, с. 11]. Що ж стосується зазначених наскрізних умінь, то всі вони в тій чи іншій мірі є дотичними до предмета «іноземна мова».

Отже, **компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов** можна визначити як навчання, спрямоване на комплексне оволодіння учнями ключовими компетентностями, котрі забезпечують їхню підготовку до комунікації з урахуванням різних ситуацій спілкування. Таке навчання передбачає зміщення акценту з накопичення знань, навичок і вмінь на формування й розвиток в учнів готовності здійснювати міжособистісне та міжкультурне спілкування іноземною мовою в усній і письмовій формах у межах найтиповіших сфер і тем спілкування, доступних для них, та здатності застосовувати засвоєний досвід у конкретних ситуаціях.

Відповідно, головну мету навчання іноземної мови здобувачів початкової освіти можна конкретизувати за допомогою таких *допоміжних цілей*: формування вміння спілкуватися іноземною мовою на елементарному рівні з урахуванням мовленнєвих можливостей і потреб учнів в усній (аудіювання й говоріння) і письмовій (читання і письмо) формах; залучення учнів до нового соціального досвіду з використанням іноземної мови: їхнє знайомство зі світом зарубіжних однолітків, із дитячим фольклором і доступними зразками художньої літератури країни, мова якої вивчається; виховання доброзичливого ставлення до представників інших народів і культур; розвиток мовленнєвих, інтелектуальних і пізнавальних здібностей учнів, а також їхніх загальнонавчальних умінь; розвиток

мотивації до подальшого оволодіння іноземною мовою; виховання і всебічний розвиток учнів засобами іноземної мови.

Зважаючи на сформульовані цілі іншомовної освіти, завдання предмета «іноземна мова» в початковій школі полягають у формуванні в учнів таких умінь: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування в письмовій формі відповідно до поставлених завдань; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів; використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування [6, с. 22].

Зазначені вище цілі та завдання можуть бути успішно реалізовані за умови використання сучасних підходів до навчання іноземних мов здобувачів початкової освіти Нової української школи, з урахуванням їхніх психологічних і вікових особливостей, основних принципів добору навчального матеріалу та засобів його засвоєння.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 (зі змінами в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>
2. Концепція компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, О. С. Пасічник, Н. П. Басай; за наук. ред. В. Г. Редька. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 36 с.
3. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : моногр. / відп. за вип. М. М. Сідун, Т. К. Полонська. Мукачево : МДУ, 2018. 342 с.
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи : МОН України. Київ, 2016. 40 с.
5. Редько В. Г. Організація компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі : метод. рек. Київ : Пед. думка, 2019. 34 с.
6. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти : Іншомовна галузь. Іноземна мова / розробл. під кер. О.Я. Савченко : наказ МОН України від 21.03.2018 № 268. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>